

Vergaderjaar 2021–2022

31 571

Voorstel van wet van het lid Thieme tot wijziging van de Gezondheids- en welzijnswet voor dieren in verband met het invoeren van een verplichte voorafgaande bedwelming bij ritueel slachten

AG

VERSLAG VAN EEN NADER SCHRIFTELIJK OVERLEG

Vastgesteld 30 mei 2022

De leden van de vaste commissie voor Economische Zaken en Klimaat / Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit¹ hebben kennisgenomen van de brieven van de Minister van LNV van 20 december 2021 in reactie op de brief met vragen van de commissie van 28 september 2020 en in reactie op de brief met nadere vragen van de commissie van 30 november 2021 inzake toezegging T01556 registratie aantal ritueel geslachte dieren en hoeveelheid geëxporteerd onbedweld ritueel geslacht vlees.² De leden van de **Fractie-Nanninga** en de fracties van de **PVV**, de **Partij voor de Dieren** en de **SGP** hebben naar aanleiding hiervan nog een aantal vragen en opmerkingen. De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren sluiten zich aan bij de vragen van de leden van de PVV-fractie. De leden van de fractie van GroenLinks sluiten zich bij alle vragen aan, met uitzondering van de vragen van de leden van de PVV-fractie waarin enkel naar halal-vlees wordt verwezen.

Naar aanleiding hiervan is op 8 februari 2022 een brief gestuurd aan de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

De Minister heeft op 18 februari 2022 aangegeven dat het beantwoorden van de vragen niet binnen de gebruikelijke termijn mogelijk is.

De Minister heeft op 30 mei 2022 inhoudelijk gereageerd.

¹ Samenstelling:

Koffeman (PvdD), Faber-Van de Klashorst (PVV), Van Strien (PVV), Gerkens (SP), Atsma (CDA) (*ondervoorzitter*), Pijlman (D66), Schalk (SGP), Klip-Martin (VVD), Van Rooijen (50PLUS), Van Ballekom (VVD), Vos (VVD), Crone (PvdA), Dessing (FVD), Van Gorp (GL), Huizinga-Heringa (CU), Kluit (GL), Van der Linden (Fractie-Nanninga) (*voorzitter*), Meijer (VVD), Otten (Fractie-Otten), Prins (CDA), Vendrik (GL), Van der Voort (D66), Berkhout (Fractie-Nanninga), Raven (OSF), Karakus (PvdA) en N.J.J. van Kesteren (CDA).

² Zie verslag schriftelijk overleg: *Kamerstukken I*, 2021–2022, 31 571, AE en verslag nader schriftelijk overleg: *Kamerstukken I*, 2021–2022, 31 571, AF.

De commissie brengt bijgaand verslag uit van het gevoerde nader schriftelijk overleg.

De waarnemend griffier van de vaste commissie voor Economische Zaken en Klimaat / Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit,
Van Luijk

BRIEF VAN DE VOORZITTER VAN DE VASTE COMMISSIE VOOR ECONOMISCHE ZAKEN EN KLIMAAT / LANDBOUW, NATUUR EN VOEDSELKWALITEIT

Aan de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Den Haag, 18 februari 2022

De leden van de vaste commissie voor Economische Zaken en Klimaat / Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit hebben met belangstelling kennisgenomen van de brieven van de Minister van LNV van 20 december 2021 in reactie op de brief met vragen van de commissie van 28 september 2020 en in reactie op de brief met nadere vragen van de commissie van 30 november 2021 inzake toezegging T01556 registratie aantal ritueel geslachte dieren en hoeveelheid geëxporteerd onbedwelmd ritueel geslacht vlees.³ De leden van de **Fractie-Nanninga** en de fracties van de **PVV**, de **Partij voor de Dieren** en de **SGP** hebben naar aanleiding hiervan nog een aantal vragen en opmerkingen. De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren sluiten zich aan bij de vragen van de leden van de PVV-fractie. De leden van de fractie van GroenLinks sluiten zich bij alle vragen aan, met uitzondering van de vragen van de leden van de PVV-fractie waarin enkel naar halal-vlees wordt verwezen.

Vraag van de leden van de Fractie-Nanninga

Hoe kan het Convenant naar uw oordeel nog beter worden verankerd, zo vragen de leden van de Fractie-Nanninga.

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de PVV

De leden van de PVV-fractie hebben allereerst een aantal vragen naar aanleiding van het onderzoek van de Wageningen University & Research (WUR).⁴ Zij lezen de volgende passage uit dit rapport: «Analyse van data aangeleverd door de NVWA: om inzicht te krijgen in het aantal onbedwelmd geslachte dieren en de extra keuringskosten die daarmee gepaard gaan is gebruikgemaakt van gegevens zoals door de NVWA aan het Ministerie van LNV gerapporteerd. Daarnaast zijn er gegevens door de NVWA ter beschikking gesteld omtrent de door hen verzamelde gegevens over keuringskosten in relatie tot permanent toezicht tijdens het onbedwelmd slachten evenals het aantal onbedwelmd geslachte dieren. Een uitgebreide controle naar de correctheid van deze gegevens heeft niet kunnen plaatsvinden omdat wij geen toegang hadden tot de brongegevens bij de NVWA. Bij onduidelijkheden is wel om toelichting op deze gegevens gevraagd.»⁵ Deze leden vragen u waarom de WUR geen toegang heeft tot de brongegevens. Bent u bereid om deze brongegevens alsnog te laten verstrekken?

Bij supermarkketens wordt er onverdoofd geslacht vlees verkocht en ook vleesproducten waarin onverdoofd geslacht vlees verwerkt wordt.⁶ Wordt er bij de verkoop van deze producten te alle tijden vermeld dat het onverdoofd geslacht vlees bevat?

³ Zie verslag schriftelijk overleg: *Kamerstukken I*, 2021–2022, 31 571, AE en verslag nader schriftelijk overleg: *Kamerstukken I*, 2021–2022, 31 571, AF.

⁴ R.H.M. Bergevoet, (2021) «Behoeftenbepaling onbedwelmd slacht volgens religieuze ritens», Wageningen Economic Research; no. 2021–138, Bijlage bij *Kamerstukken I*, 2021–2022, 31 571, AE.

⁵ R.H.M. Bergevoet, (2021) «Behoeftenbepaling onbedwelmd slacht volgens religieuze ritens», Wageningen Economic Research; no. 2021–138, <https://edepot.wur.nl/560363>, blz. 2.

⁶ Idem, blz. 12.

De leden van de PVV-fractie constateren dat halalvlees deels wordt gecertificeerd door private keuringsbedrijven.⁷ Welke keuringsbedrijven betreft dit? Wat halalvlees is, is nu de verantwoordelijkheid van de slachter en de slager die het verkoopt. Iemand die uitsluit wil hebben dat het vlees onbedwelmd geslacht is, legt contact met de slachterij.⁸ Op deze wijze valt toch niet te controleren dat consumenten die geen halal vlees willen het toch ongemerkt op hun bord krijgen, zo vragen de leden van de PVV-fractie. En geldt dat ook niet voor geïmporteerd vlees waarvan bij de invoer- en uitvoerstatistieken van vlees geen onderscheid wordt gemaakt tussen verdoofde en onverdoofde slacht?

In het WUR-onderzoek is te lezen dat: «Omdat vlees van onbedwelmd geslachte dieren niet als zodanig in de statistieken wordt opgenomen, is geen inschatting van hoeveelheden en invoer- of uitvoerprijs te maken.»⁹ Kortom, de leden van de PVV-fractie zijn van mening dat op dit moment de toezegging T01556¹⁰ niet als voldaan kan worden beschouwd. Hoe gaat u ervoor zorgen dat er wel aan deze toezegging wordt voldaan?

De leden van de PVV-fractie hebben vervolgens aan aantal vragen naar aanleiding van de evaluatie van het Convenant onbedwelmd slachten volgens religieuze ritën, uitgevoerd door Deloitte.¹¹ De Vereniging van Slachterijen en Vleesverwerkende bedrijven (VSV) geeft aan dat hun leden geadviseerde technische verfijningen hebben doorgevoerd. Niet alle slachthuizen die onbedwelmd slachten zijn lid van de VSV en de invloed van de VSV op de invoering van de technische verfijningen bij alle slachthuizen is beperkt.¹² Hoeveel slachthuizen zijn wel of niet lid van de VSV? En hoe groot is hun aandeel in de onbedwelmdde slacht?

De opleiding voor slachter onbedwelmdde slacht wordt in Nederland georganiseerd door SVO. Zij biedt een opleiding aan met een specifieke module voor onbedwelmdde slacht en geeft certificaten uit.¹³ Klopt het aantal uitgegeven certificaten met het aantal slachters? Moeten buitenlandse slachters ook in bezit zijn van een dergelijk certificaat om in Nederland onverdoofd te mogen slachten? De leden van de PVV-fractie lezen in de evaluatie dat de diploma's relatief eenvoudig zijn te vervalsen.¹⁴ Welke stappen gaat u ondernemen om vervalsing in deze tegen te gaan?

Ten slotte heeft Deloitte enkele aanbevelingen gegeven ter verbetering van het Convenant of het in de praktijk brengen van de afspraken in het Convenant waardoor, bijvoorbeeld in het geval van het mes, «de ratio» van het Convenant en «de letter» beter op elkaar aansluiten.¹⁵ Neemt u deze aanbevelingen over? Zo ja, wanneer en hoe worden deze aanbevelingen ten uitvoer gebracht? Zo nee, dan verzoeken de leden van de PVV-fractie u te motiveren wat daar de reden van is.

---

⁷ Idem, blz. 6.

⁸ Ibidem.

⁹ Idem, blz. 13.

¹⁰ Toezegging Registratie aantal ritueel geslachte dieren en hoeveelheid geëxporteerd onbedwelmd ritueel geslacht vlees (T01556), https://www.eerstekamer.nl/toezegging/registratie_aantal_ritueel.

¹¹ Evaluatie Convenant onbedwelmd slachten volgens religieuze ritën. Monitor Deloitte (15 november 2021, 46 p.), bijlage bij *Kamerstukken I, 2021–2022*, 31 571, AE.

¹² Idem, blz. 23.

¹³ Evaluatie Convenant onbedwelmd slachten volgens religieuze ritën. Monitor Deloitte (15 november 2021, 46 p.), bijlage bij *Kamerstukken I, 2021–2022*, 31 571, AE. Blz. 26.

¹⁴ Evaluatie Convenant onbedwelmd slachten volgens religieuze ritën. Monitor Deloitte (15 november 2021, 46 p.), bijlage bij *Kamerstukken I, 2021–2022*, 31 571, AE. Blz. 27.

¹⁵ Idem, blz. 35.

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de Partij voor de Dieren

De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren constateren dat in het kader van het Convenant Onbedwelmd Slachten volgens Rituele Riten afspraken zijn gemaakt over het beperken van het aantal onbedwelmd geslachte dieren tot het minimaal noodzakelijke. Er zou alleen nog maar mogen worden geslacht voor de binnenlandse behoeften (vastgelegd en in werking getreden op 1 januari 2018).

Het bevreemdt de leden van de fractie van de Partij voor de Dieren dat er in de statistieken nog steeds geen onderscheid wordt gemaakt tussen regulier, halal of koosjer vlees. Bent u het met deze leden eens dat dit in strijd is met de afspraken in het Convenant?

Deze leden lezen in een brief van 28 juni 2018 aan de Tweede Kamer dat de toenmalige Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit toegaf dat het maken van onderscheid voor haar geen prioriteit had.¹⁶ Ziet u dit ook zo? Zo nee, wat gaat u hier dan aan doen? Waarom wordt niet geregistreerd hoeveel vlees van onverdoofde slacht jaarlijks geïmporteerd en geëxporteerd wordt? Is dit niet in strijd met de afspraken die wettelijk zijn verankerd in de vorm van een algemene maatregel van bestuur bij de Wet dieren?

Uit de antwoorden blijkt dat consumenten nog altijd onbewust vlees kunnen kopen en consumeren van dieren die onbedwelmd geslacht zijn.¹⁷ Dit blijkt ook uit het recent gepubliceerde rapport van Wageningen: «Behoeftenbepaling onbedwelmd slacht volgens religieuze ritens» (WUR, 2021).¹⁸ Bent u het met de leden van de Partij voor de Dieren-fractie eens dat consumenten recht hebben om te weten waar hun voedsel vandaan komt en of het al dan niet onbedwelmd geslacht is?

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de SGP

De leden van de fractie van de SGP constateren dat de belangrijkste conclusie van Deloitte is dat het Convenant doelmatig en doeltreffend is en goed functioneert in de praktijk. Dat leidt tot de aanbeveling om het Convenant in stand te houden. Deze leden vragen aan u of u de betreffende conclusie deelt. Daarnaast hebben zij nog de vraag of het Convenant naar uw oordeel nog beter moet worden verankerd, en zo ja, op welke wijze.

De leden van de vaste commissie voor Economische Zaken en Klimaat / Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit zien uw reactie met belangstelling tegemoet en ontvangen deze graag uiterlijk 4 maart 2022.

De voorzitter van de vaste commissie voor Economische Zaken en Klimaat / Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit,
L.P. van der Linden

¹⁶ *Kamerstukken II*, 2017–2018, 31 571, nr. 32, blz. 3.

¹⁷ *Kamerstukken I*, 2021–2022, 31 571, AF, blz. 4.

¹⁸ R.H.M. Bergevoet, (2021) «Behoeftenbepaling onbedwelmd slacht volgens religieuze ritens», Wageningen Economic Research; no. 2021–138, <https://edepot.wur.nl/560363>.

**BRIEF VAN DE MINISTER VAN LANDBOUW, NATUUR EN
VOEDSELKWALITEIT**

Aan de Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 18 februari 2022

Op 8 februari jl. hebben de leden van de Fractie-Nanninga en de fracties van de PVV, de Partij voor de Dieren en de SGP nog een aantal nadere vragen gesteld inzake toezegging T01556 *registratie aantal ritueel geslachte dieren en hoeveelheid geëxporteerd onbedweld ritueel geslacht vlees* (kenmerk 170023.04U).

Vanwege de nodige interdepartementale en externe afstemming met betrokken partijen en personen kunnen de vragen niet voor de gevraagde datum van 4 maart 2022 beantwoord worden.

De beantwoording van de vragen zal uw Kamer zo spoedig mogelijk toekomen.

De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit,
H. Staghouwer

BRIEF VAN DE MINISTER VAN LANDBOUW, NATUUR EN VOEDSELKWALITEIT

Aan de Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 30 mei 2022

Met deze brief beantwoord ik de vragen van de Fractie-Nanninga en de fracties van de PVV, de Partij voor de Dieren en de SGP van uw Kamer die gesteld zijn op 8 februari 2022 inzake de toezegging 01556 «registratie aantal ritueel geslachte dieren en hoeveelheid geëxporteerd onbedwelmd ritueel geslacht vlees» (kenmerk 170023.04U).

Vraag van de leden van de Fractie-Nanninga

Vraag

Hoe kan het Convenant naar uw oordeel nog beter worden verankerd, zo vragen de leden van de Fractie-Nanninga.

Antwoord

Deloitte concludeerde in haar evaluatie dat het Convenant doelmatig en doeltreffend is en goed functioneert in de praktijk, conform het beeld dat de Convenantpartijen, en in het bijzonder de NVWA en mijn Ministerie, ook hebben gekregen in de afgelopen jaren. Wel deed Deloitte enkele aanbevelingen in haar evaluatie die de uitvoering en de inrichting van het Convenant ten goede kunnen komen. Deze aanbevelingen pak ik op, conform de beleidslijn van mijn ambtsvoorganger (Kamerstuk 31 571, AE). Daarnaast blijf ik, middels verschillende overlegstructuren, in gesprek met de Convenantpartijen om te borgen dat het Convenant goed blijft functioneren in de praktijk.

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de PVV

De leden van de PVV-fractie hebben allereerst een aantal vragen naar aanleiding van het onderzoek van de Wageningen University & Research (WUR).

Vraag

Zij lezen de volgende passage uit dit rapport: «Analyse van data aangeleverd door de NVWA: om inzicht te krijgen in het aantal onbedwelmd geslachte dieren en de extra keuringskosten die daarmee gepaard gaan is gebruikgemaakt van gegevens zoals door de NVWA aan het Ministerie van LNV gerapporteerd. Daarnaast zijn er gegevens door de NVWA ter beschikking gesteld omtrent de door hen verzamelde gegevens over keuringskosten in relatie tot permanent toezicht tijdens het onbedwelmd slachten evenals het aantal onbedwelmd geslachte dieren. Een uitgebreide controle naar de correctheid van deze gegevens heeft niet kunnen plaatsvinden, omdat wij geen toegang hadden tot de brongegevens bij de NVWA. Bij onduidelijkheden is wel om toelichting op deze gegevens gevraagd.»

Deze leden vragen u waarom de WUR geen toegang heeft tot de brongegevens. Bent u bereid om deze brongegevens alsnog te laten verstrekken?

Antwoord

De WUR had geen toegang tot de brongegevens omdat dit facturen van individuele bedrijven betreffen. Deze bevatten privacygevoelige informatie. In de totstandkoming van de opdracht aan de WUR is expliciet aan

de orde geweest dat toegang tot deze brongegevens niet mogelijk was en volgens de onderzoekers was dit ook niet noodzakelijk.

Vraag

Bij supermarktketens wordt er onverdoofd geslacht vlees verkocht en ook vleesproducten waarin onverdoofd geslacht vlees verwerkt wordt. Wordt er bij de verkoop van deze producten te alle tijden vermeld dat het onverdoofd geslacht vlees bevat?

Antwoord

Nee. In het algemeen zal er geen vlees van onverdoofd geslachte dieren door «reguliere» vleesproducten verwerkt worden, omdat de slachtkosten van dieren die onbedwelmd geslacht worden beduidend hoger liggen dan van regulier geslachte dieren. Dit wordt bevestigd in de evaluatie door Deloitte alsmede het onderzoek van Wageningen Research. Het is overigens niet wettelijk verplicht om bij de verkoop van vlees of vleesproducten te vermelden dat het vlees bevat afkomstig van ritueel onbedwelmd geslachte dieren.

Vraag

De leden van de PVV-fractie constateren dat halalvlees deels wordt gecertificeerd door private keuringsbedrijven. Welke keuringsbedrijven betreft dit?

Antwoord

Dit is mij niet bekend. De NVWA houdt uitsluitend toezicht op de onbedwelmdde slacht en niet op de organisaties die de koosjer- dan wel halalwaardigheid beoordelen. Derhalve houdt de NVWA hier ook geen registratie van bij.

Vraag

Wat halalvlees is, is nu de verantwoordelijkheid van de slachter en de slager die het verkoopt. Iemand die uitsluit wil hebben dat het vlees onbedwelmd geslacht is, legt contact met de slachterij. Op deze wijze valt toch niet te controleren dat consumenten die geen halal vlees willen het toch ongemerkt op hun bord krijgen, zo vragen de leden van de PVV-fractie.

Antwoord

Het is inderdaad niet uitgesloten dat vlees, afkomstig van onbedwelmd aangesneden dieren, niet als herkenbaar «halal» of «koosjer» verkocht wordt, zoals eerder is gemeld aan uw Kamer in 2018 (kenmerk 2018D44382). De NVWA houdt toezicht op het dierenwelzijn voor en tijdens de slacht en op de hygiëneregels ten aanzien van het vlees. De NVWA houdt geen toezicht op de bestemming van het vlees afkomstig van dieren die ritueel onbedwelmd geslacht zijn. Gelet op de bevindingen door Wageningen Research en Deloitte sluit ik mij aan bij de conclusie van mijn ambtsvoorganger, dat het niet aannemelijk is, dat het vlees afkomstig van dieren die zonder voorafgaande bedwelming zijn geslacht op de reguliere markt eindigt.

Vraag

En geldt dat ook niet voor geïmporteerd vlees waarvan bij de invoer- en uit-voerstatistieken van vlees geen onderscheid wordt gemaakt tussen verdoofde en onverdoofde slacht?

Antwoord

Bij de import van vlees wordt niet geregistreerd of het al dan niet gaat om onbedwelmd geslacht vlees, omdat dit aspect geen onderdeel uitmaakt

van de geharmoniseerde handelsstatistiek. Wat dat betreft is de situatie niet anders dan voor in Nederland geslacht vlees.

Vraag

In het WUR-onderzoek is te lezen dat: «*Omdat vlees van onbedwelmd geslachte dieren niet als zodanig in de statistieken wordt opgenomen, is geen inschatting van hoeveelheden en invoer- of uitvoerprijs te maken.*» Kortom, de leden van de PVV-fractie zijn van mening dat op dit moment de toezegging T01556 niet als voldaan kan worden beschouwd. Hoe gaat u ervoor zorgen dat er wel aan deze toezegging wordt voldaan?

Antwoord

Toezegging T01556 vraagt om het totaal aantal onbedwelmd geslachte dieren, gedifferentieerd naar diersoort, alsmede het verdere traject van deze vleesproducten, in kaart te brengen. Uw Kamer is op 20 december jl. geïnformeerd (Kamerstuk 31 571, AF) over het aantal dieren dat in Nederland onbedwelmd is geslacht in de jaren 2018–2020, uitgesplitst per diersoort.

Daarnaast heeft Wageningen Research de productie- en afzetketen van vlees van onbedwelmd geslachte dieren in Nederland in kaart gebracht. De resultaten van dit onderzoek heeft uw Kamer ook op 20 december jl. ontvangen (Kamerstuk 31 571, AE). Ik beschouw hiermee toezegging T01556 als afgedaan.

Vraag

De leden van de PVV-fractie hebben vervolgens aan aantal vragen naar aanleiding van de evaluatie van het Convenant onbedwelmd slachten volgens religieuze riten, uitgevoerd door Deloitte. De Vereniging van Slachterijen en Vleesverwerkende bedrijven (VSV) geeft aan dat hun leden geadviseerde technische verfijningen hebben doorgevoerd. Niet alle slachthuizen die onbedwelmd slachten zijn lid van de VSV en de invloed van de VSV op de invoering van de technische verfijningen bij alle slachthuizen is beperkt. Hoeveel slachthuizen zijn wel of niet lid van de VSV? En hoe groot is hun aandeel in de onbedwelmdde slacht?

Antwoord

Sinds het verschijnen van de adviezen van de Wetenschappelijke Adviescommissie (WAC) zijn in alle slachthuizen waar onbedwelmd geslacht wordt verbeteringen doorgevoerd. Door de NVWA wordt geen onderscheid gemaakt tussen bedrijven die wel of niet bij de VSV zijn aangesloten. De NVWA houdt toezicht op de uitrustings- en inrichtings-eisen van de slachthuizen en de uitvoering van de juiste werkwijzen. Zij doen dit op basis van wettelijke voorschriften. Alle slachterijen waar onbedwelmd geslacht mag worden en die hiertoe geregistreerd zijn, voldoen aan deze wettelijke eisen. Eventuele geconstateerde omissies of onjuist handelen bij de onbedwelmdde slacht worden bij het (permanente) toezicht op onbedwelmdde slacht direct gecorrigeerd en in voorkomende gevallen gesanctioneerd. Ik heb geen zicht op welke slachthuizen exact lid zijn van de VSV en hoe groot hun aandeel in de onbedwelmdde slacht is.

Vraag

De opleiding voor slachter onbedwelmdde slacht wordt in Nederland georganiseerd door SVO. Zij biedt een opleiding aan met een specifieke module voor onbedwelmdde slacht en geeft certificaten uit. Klopt het aantal uitgegeven certificaten met het aantal slachters?

Antwoord

Dat is niet bekend. Ook slachters met een getuigschrift van vakbekwaamheid dat in een andere EU-lidstaat is afgegeven mogen in Nederland slachthandelingen verrichten.

Vraag

Moeten buitenlandse slachters ook in bezit zijn van een dergelijk certificaat om in Nederland onverdoofd te mogen slachten?

Antwoord

Ja. De Europese Verordening 1099/2009 inzake de bescherming van dieren bij het doden schrijft voor dat bij specifieke handelingen met dieren in het slachthuis een getuigschrift vereist is. Dit geldt voor iedereen die deze handelingen uitvoert, ook voor buitenlandse slachters.

Vraag

De leden van de PVV-fractie lezen in de evaluatie dat de diploma's relatief eenvoudig zijn te vervalsen. Welke stappen gaat u ondernemen om vervalsing in deze tegen te gaan?

Antwoord

De NVWA kan bij een controle van getuigschriften te allen tijde aan SVO opvragen of het betreffende getuigschrift daadwerkelijk door hen is afgeleverd. Ook kan de NVWA een uitvraag doen aan autoriteiten in andere EU lidstaten, om te verifiëren of een daar afgegeven getuigschrift geldig is.

Vraag

Ten slotte heeft Deloitte enkele aanbevelingen gegeven ter verbetering van het Convenant of het in de praktijk brengen van de afspraken in het Convenant waardoor, bijvoorbeeld in het geval van het mes, «de ratio» van het Convenant en «de letter» beter op elkaar aansluiten. Neemt u deze aanbevelingen over? Zo ja, wanneer en hoe worden deze aanbevelingen ten uitvoer gebracht? Zo nee, dan verzoeken de leden van de PVV-fractie u te motiveren wat daar de reden van is.

Antwoord

Deze aanbevelingen pak ik, conform de beleidslijn van mijn ambtsvoorganger (Kamerstuk 31 571, AE) op en waar nodig zullen deze leiden tot wijziging van de wettelijke bepalingen. Sinds de in het Convenant overeengekomen normen voor het slachtproces in regelgeving zijn verankerd, is immers het wettelijke kader bepalend voor de uitvoeringspraktijk en het toezicht daarop. Ik streef er naar dat deze wijzigingen zo spoedig mogelijk in werking te laten treden.

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de Partij voor de Dieren

Vraag

De leden van de fractie van de Partij voor de Dieren constateren dat in het kader van het Convenant Onbedwelmd Slachten volgens Rituele Riten afspraken zijn gemaakt over het beperken van het aantal onbedwelmd geslachte dieren tot het minimaal noodzakelijke. Er zou alleen nog maar mogen worden geslacht voor de binnenlandse behoeften (vastgelegd en in werking getreden op 1 januari 2018). Het bevreemdt de leden van de fractie van de Partij voor de Dieren dat er in de statistieken nog steeds geen onderscheid wordt gemaakt tussen regulier, halal of koosjer vlees. Bent u het met deze leden eens dat dit in strijd is met de afspraken in het Convenant?

Antwoord

In het Addendum op het Convenant is afgesproken dat een stelsel wordt vormgegeven waarmee wordt geborgd dat jaarlijks in Nederland niet meer dieren onbedwelmd ritueel worden geslacht dan noodzakelijk om aan de daadwerkelijke behoefte van de in Nederland aanwezige religieuze

gemeenschappen aan vlees van onbedwelmd ritueel geslachte dieren te voldoen. Op 20 december jl. is uw Kamer op de hoogte gesteld van de uitkomsten van het onderzoek van Wageningen Research naar deze behoefte. Het onderzoeksrapport laat zien dat er in de praktijk geen sprake is van dergelijk onnodig onbedwelmd slachten. Bijgevolg zie ik geen reden om hiervoor een apart stelsel in het leven te roepen en dit wettelijk vast te leggen. Wel blijf ik, conform de beleidslijn van mijn ambtsvoorganger, de ontwikkelingen op dit vlak nauwgezet volgen en bespreek met Convenantspartijen op welke wijze geborgd kan blijven, dat jaarlijks niet meer dieren dan waar behoefte aan is ritueel onbedwelmd worden geslacht voor de Nederlandse markt.

Vraag

Deze leden lezen in een brief van 28 juni 2018 aan de Tweede Kamer dat de toenmalige Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit toegaf dat het maken van onderscheid voor haar geen prioriteit had. Ziet u dit ook zo? Zo nee, wat gaat u hier dan aan doen?

Antwoord

Mijn prioriteit is om te zorgen dat de uitvoering van de verplichtingen bij het onbedwelmd slachten zélf goed blijven verlopen om zo het dierenwelzijn te borgen. Het maken van onderscheid tussen reguliere, koosjer of halal slacht heeft daarin geen toegevoegde waarde. De invoering van een dergelijke kanalisatie of zelfs etikettering is tevens complex, terwijl de meerwaarde ervan niet op voorhand vast staat. De uitkomsten van de evaluatie van Deloitte, noch die van het onderzoek van Wageningen Research geven mij reden om aan te nemen dat vlees van onbedwelmd geslachte dieren stelselmatig in het reguliere circuit terechtkomt.

Vraag

Waarom wordt niet geregistreerd hoeveel vlees van onverdoofde slacht jaarlijks geïmporteerd en geëxporteerd wordt? Is dit niet in strijd met de afspraken die wettelijk zijn verankerd in de vorm van een algemene maatregel van bestuur bij de Wet dieren?

Antwoord

Dit aspect maakt geen onderdeel uit van de geharmoniseerde handelsstatistiek. In het addendum bij het Convenant is vastgelegd dat wordt ingezet op een stelsel dat zorgt dat niet meer dieren onbedwelmd worden geslacht dan waar daadwerkelijk behoefte aan is. Ik verwijs u verder voor dit antwoord naar uw eerste vraag om onderscheid te maken tussen regulier, halal of koosjer vlees.

Vraag

Uit de antwoorden blijkt dat consumenten nog altijd onbewust vlees kunnen kopen en consumeren van dieren die onbedwelmd geslacht zijn. Dit blijkt ook uit het recent gepubliceerde rapport van Wageningen: «Behoeftenbepaling onbedwelmde slacht volgens religieuze riten» (WUR, 2021). Bent u het met de leden van de Partij voor de Dieren-fractie eens dat consumenten recht hebben om te weten waar hun voedsel vandaan komt en of het al dan niet onbedwelmd geslacht is?

Antwoord

Ik vind transparantie ten aanzien van de herkomst van voedsel een goede zaak. Middels het onderzoek van Wageningen Research heb ik zo concreet mogelijk in beeld laten brengen wat de afzetkanalen van vlees van onbedwelmd geslachte dieren in Nederland is. Uit het evaluatierapport van Deloitte en het onderzoek door Wageningen Research blijkt, dat het niet aannemelijk is dat vlees van ritueel onbedwelmd geslachte dieren eindigt op de reguliere markt. Daarnaast wil ik benadrukken dat een

consument altijd de slager kan bevragen op de herkomst van het vlees, zoals Wageningen Research ook stelt in haar onderzoeksrapport.

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de SGP

De leden van de fractie van de SGP constateren dat de belangrijkste conclusie van Deloitte is dat het Convenant doelmatig en doeltreffend is en goed functioneert in de praktijk. Dat leidt tot de aanbeveling om het Convenant in stand te houden.

Vraag

Deze leden vragen aan u of u de betreffende conclusie deelt. Daarnaast hebben zij nog de vraag of het Convenant naar uw oordeel nog beter moet worden verankerd, en zo ja, op welke wijze.

Antwoord

Ik deel deze conclusie en blijf mij inzetten voor de voortzetting van dit Convenant. Voor het verdere antwoord op deze vraag verwijs ik naar mijn antwoord op de vraag over de verankering van het Convenant van de fractie Nanninga.

De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit,
H. Staghouwer